

СВОБОДА ЧИ ДИКТАТУРА У ПЕДАГОГІЦІ**Ю.В. Самусенко
Полтава, Україна***Демократія – це такий винахід, який дозволяє
народу мати такий уряд, який він заслуговує.*

Бернард Шоу

Якщо заголовок статті розглядати як запитання, то відповідь, на перший погляд, очевидна: *свобода*. В останні два десятиліття розвиток освіти в Україні характеризувався значною лібералізацією, демократизацією. Руйнування колишньої ідеології, і той ідеологічний хаос, що виник пізніше, привели до дезорганізації суспільства, боляче вдарили по науці взагалі і, в першу чергу, по педагогічній науці. Наука вже перестала бути найбільшим авторитетом у суспільстві. Низький рівень заробітних плат вчених і викладачів вищої школи, низький рівень матеріального забезпечення наукових досліджень, особливо в галузі природничих, фізико-математичних і технічних наук обумовили масову міграцію талановитих вчених (переважно молодих) за кордон у пошуках кращих умов для роботи. На перший план стали виходити різні квазінаукові уявлення, наукоподібні теорії, різного роду вірування, магія і відверте шарлатанство. Людям стало дуже важко орієнтуватися в навколишньому світі і багато хто пішов шукати рятунку в різних релігіях і навколо-релігійних вченнях. Цьому дуже сильно сприяли засоби масової інформації, особливо телебачення. На екранах телевізорів, на сторінках газет і часописів стали з'являтися такі теми, які були притаманні середнім вікам. Цілковито серйозно розглядаються питання чаклунства, віщування і т.п. Утворилось дуже багато різних "академій" і "наукових товариств", які отримали повну свободу проповідувати і укорінювати у свідомість людей будь які фантастичні уявлення, які не мають нічого спільного з науковими принципами і встановленими законами. Так звані паранормальні знання, в основі яких лежить войовниче неучтво, розвернулися дуже широко. Все це видається за досягнення свободи, демократії у сучасному суспільстві.

Навколо науки в усі часи було немало людей, які не маючи систематичних наукових знань, але будучи захоплені ідеєю перевернути закони науки і таким чином уславити своє ім'я. Раніше наукове товариство чітко відокремлювало істинні наукові здобутки від фантастики і відвертої халтури. Сьогодні, на жаль, хвиля невгамовної свободи підняла авантюристів від науки на поверхню. Наукові критерії і доказовість відійшли на другий план. На перше місце зараз вийшли поривання здивувати і вразити публіку за будь яку ціну. Свобода слова в нашій країні перетворюється у свободу маніпулювання свідомістю людей. Це стосується усіх сфер діяльності людини: політики, світогляду, моралі тощо.

Зруйнувавши "тоталітарну державу" і одержавши суверенітет, велика кількість наших громадян втратила можливість відрізнити добро від зла. Свободу стали розглядати, як вседозволеність. На пошуки демократичних цінностей були затрачені віки. Одним з результатів цих пошуків стала Декларація незалежності Томаса Джефферсона:

"Ми вважаємо самоочевидним наступні істини: всі люди створені рівними, і всі вони наділені Творцем певними невід'ємними правами, до яких належать життя, свобода і прагнення до щастя". На жаль, текст Декларації відрізняється від реального життя навіть у розвинутому капіталістичному суспільстві як запах французьких парфумів від запаху тухлих яєць. Рівність у сучасному суспільстві може бути виражена формулою: сильний і багатий завжди прав. Прикладів цьому і в Україні дуже багато. Про це свідчать наші газети і телебачення щодня.

Свобода без совісті призводить до біди. Що є совість? На думку видатного російського поета В. Жуковського це: "... Наших дел закон и обвинитель, Свидетель и судья" [1]. Сьогодні совість можна було би трактувати як функцію духовної саморегуляції, яка повинна працювати одночасно з биттям серця. Саме совість диктує розуму куди йти, як поступити, чого не можна, а що необхідно зробити. Коли Свобода позбавлена Совісті, вона штовхає людину на аморальні вчинки, з такої свободи і зароджується страховище під назвою "що хочу". Це гасло для чотириногих братів наших менших. Люди у цивілізованій державі повинні жити за людськими законами, законами моралі. Якщо ми бажаємо бачити свою державу цивілізованою, ми повинні дбати про виховання підростаючого покоління. Свобода, яку багато людей вважають вседозволеністю вже створила багато проблем у школах.

Дисципліна учнів, ця необхідна умова для успішного навчання і виховання в усі часи, за два останні десятиліття значно погіршилась. Непоодинокими стали випадки проявів дитячої жорстокості у відношенні до однолітків і, навіть, до вчителів. Розкутість, до якої прагнуть сучасні вихователі часто виявляється розв'язністю.

Школа втрачає культ інтелекту, доброзичливості, співчуття до ближнього свого. Все більше набирає потужність давньоримський вислів: *Homo homini lupus est* (людина людині – вовк). Відношення між учнями набувають більш прагматичного характеру. При оцінці учнями один одного береться до уваги не скільки сердечні якості, інтелект, здібності, скільки якість одягу, марка мобільного телефону, або автомобілю, на якому учня привіз у школу батько. Насторожує те, що цими критеріями при оцінці учнів іноді користуються і вчителі. "Мажори" рідко бувають двієчниками.

Перед вчителем стоїть дуже важливе і складне завдання – виховати майбутнього члена нашого суспільства, здатного творити тільки Добро. І це в умовах руйнівної дії сучасного телебачення, інтернетресурсів, впливу вулиці. У школі повинна бути свобода, але вона є найбільшою відповідальністю! Істинна свобода – це свобода творчої праці, творчого духа. Свобода гріха і пороку, вульгарності і цинізму душить свободу доброчесності. З перших років навчання учні повинні одержувати від своїх вчителів уроки добра, справедливості. Для цього треба підготувати таких учителів. Не вчителів-лібералів, а вчителів, які палко люблять свою країну, свій народ і прагнуть йому добра і процвітання. Вчителі повинні бути озброєними не методичними шпартгалками на кожний урок "з першого до останнього", а вмінням орієнтуватися в сучасній науці, політичних подіях, добре знати історію і традиції свого народу. Особистість може виховати тільки особистість – писав видатний педагог К.Д. Ушинський [2].

Будучи справжніми демократами, шкільні вчителі повинні активно придушувати у самому зародку будь які прояви зла, аморальності, порушення державних і людських законів. Учитель з перших років навчання повинен чітко роз'яснювати дітям, що є добро і що є зло, як це робив батько у загальновідомому вірші В. Маяковського [3]. Якщо справу виховання молоді довірити ЗМІ і байдужим людям, виховувати їх на прикладах героїв сучасних фільмів і літературних творів, то це обов'язково призведе до деградації суспільства, втрати незалежності і суверенітету держава. Це ми спостерігаємо на прикладі багатьох так званих демократичних країн. У цих країнах різко впала народжуваність, підвищився рівень злочинності, моральні принципи втратили свою функцію. Натомість процвітають злочинність, гомофілія, наркоманія, алкоголізм, проституція.

Будь який закон можна написати і відмінити, а ще легше – не виконувати, обійти і т. п. Але закони природи людині не дано відмінити. Закони моралі, які людство вистраждало за тисячі років сконцентровані в Біблії. Їх також не можна порушувати, бо це призведе до деградації суспільства до зникнення нації. Поширені зараз у Європі одностатеві шлюби є грубим порушенням законів природи і Бога і несуть у собі дуже негативні наслідки. Уряди деяких європейських країн пішли по шляху найгіршого варіанту демократії, яку деякі автори назвали *демонократією* [4]. У справжній демократичній країні диктатура справедливості і моралі повинна мати перевагу над свободою гріха і пороку.

На жаль у сучасній педагогічній літературі України (і не тільки України!) дуже рідко можна знайти матеріали щодо досліджень у галузі формування в навчальних закладах диктатури добра. Більшість авторів лякає само слово "диктатура". Але, як показує дійсність, у школі повинна бути **диктатура добра, справедливості, моралі.**

Література

1. Жуковский.В. Совесть. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://azbyka.ru/stihi/zhukovskij/zhukovskij_sovest.shtml
2. Ушинский К.Д. Три элемента школы / К.Д. Ушинский. Собр.соч.: В 11 -ти т. — М., 1948, т.2. — С.64.
3. Маяковский В.В. Что такое хорошо и что такое плохо. / В.В. Маяковский. Соч. в 2 томах. – М. : Изд."Правда", 1987, т.1. – С. 623-626.
4. Голубев В.П. Выживание русских / Владимир Голубев. – Санкт-Петербург : издатель В.П. Голубев, 2012. – 512 с.

НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

*В.М. Світловський, М.О. Герасименко
Полтава, Україна*

Організація туристичної роботи в школі несе в собі великий навчально – виховний потенціал і створює можливість учням не тільки концентрувати свою увагу на програмному матеріалі, а й розширити свій кругозір.

За допомогою краєзнавчих досліджень вивчаються туристичні ресурси в окремих регіонах України, створюються путівники для туристів та інша туристично-краєзнавча література, розробляються туристичні маршрути, регіональні карти, схеми, буклети, тобто сформувався новий напрям краєзнавства – туристичне краєзнавство. Оскільки основним завданням туристичного краєзнавства є всебічне комплексне вивчення регіонів України для потреб туризму, цей навчальний предмет являє собою невід'ємну складову загального краєзнавства, з одного боку, та туризмознавства, з іншого, і є зв'язуючою ланкою між цими двома дисциплінами [1, с.93]. Основні завдання туристсько-краєзнавчої діяльності полягають у тому, щоб допомогти школі у навчанні й вихованні учнів, відродити духовність, моральність, національну самосвідомість, прищеплювати любов до праці;

- залучати їх до проведення в походах пошукової та суспільно-корисної роботи, поповнювати
- зібраними в походах і подорожах матеріалами краєзнавчі музеї, кабінети та кутки;
- виховувати міцний і дружний учнівський колектив, установлювати й зміцнювати зв'язки між